Ми висвітлимо ваші професійні здобутки
Успіхи і досягнення у науці
№ 4(26)
2026
ISSN 3041-1254 Online

УДК 343.98:004.056(477)

https://doi.org/10.52058/3041-1254-2026-4(26)-774-786

Шульга Андрій Олександрович кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри державно-правових дисциплін Навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту (Донецький державний університет внутрішніх справ), Кропивницький, https://orcid.org/0000-0001-6600-2904

Зеленський Сергій Миколайович кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції ім. Е.О. Дідоренка (Донецький державний університет внутрішніх справ), Кропивницький, https://orcid.org/0000-0002-0945-4485

ОРГАНІЗОВАНА ЗЛОЧИННІСТЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ: ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ТА МЕТОДИ ПРОТИДІЇ З УРАХУВАННЯМ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню актуальних проблем протидії організованій злочинності в умовах воєнного стану в Україні. Розглядаються правові механізми та спеціальні методи боротьби з організованою злочинністю з урахуванням розвитку інформаційних технологій, їх трансформація в умовах збройного конфлікту. Аналізується міжнародний досвід та вітчизняна практика, окреслюються перспективні напрями вдосконалення законодавства.

Організована злочинність активно використовує сучасні інформаційні технології для фінансування злочинної діяльності, комунікації та встановлення корупційних зв'язків. Воєнний стан вплинув на переорієнтування напрямів злочинної діяльності. Поряд з вже відомими видами поширились шахрайства у цифровому просторі, у сфері надання гуманітарної допомоги. Констатується виникнення нових ризиків, які пов'язані з торгівлею людьми та їх експлуатацією.

Протидія новим формам організованої злочинності вимагає від правоохоронних органів впровадження відповідних технологічних рішень для виявлення та фіксації злочинних проявів у цифровому просторі. Підкреслюється важливість впровадження сучасних методів протидії організованій злочинності з використанням інформаційних технологій.

Аналіз міжнародного досвіду у протидії організованій злочинності в умовах збройного конфлікту свідчить про необхідність поєднання силових методів зі стратегіями запобігання її проникненню у легальну економіку та органи державної влади.

Акцентовано на злагодженості взаємодії між відомствами, що мінімізує дублювання повноважень і дає змогу зосередити ресурси на протидії найбільш критичним загрозам. Водночас в реальних умовах ефективність взаємодії часто знижується через міжвідомче суперництво, розбіжності в повноваженнях та відомчі бар'єри в обміні даними. В умовах воєнного стану ключова роль у боротьбі з організованою злочинністю відводиться оперативно-розшуковій діяльності. Визначено необхідною модернізацію нормативно-правових і оперативних розшукових та слідчих методів з покращенням взаємодії між внутрішніми відомчими структурами й іноземними партнерами. Одним із пріоритетів вважається упровадження суспільних проектів із запобігання правопорушенням, що вчиняються організованою злочинністю.

Ключові слова: організована злочинність, воєнний стан, протидія злочинності, правоохоронні органи, збройний конфлікт, спеціальні методи, корупція, тероризм, антикорупційна діяльність, інформаційні технології.

Shulha Andrii Oleksandrovych Ph.D. (Law), Associate Professor, Associate Professor of the Department of State and Legal Disciplines, Educational and Scientific Institute of Law and Social Management (Donetsk State University of Internal Affairs), Kropyvnytskyi, https://orcid.org/0000-0001-6600-2904

Zelenskyi Serhii Mykolaiovych Ph.D. (Law), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Operational and Investigative Activities and Information Security of the Educational and Scientific Institute for Training Specialists for Criminal Police Units named after E.O. Didorenko (Donetsk State University of Internal Affairs), Kropyvnytskyi, https://orcid.org/0000-0002-0945-4485

ORGANIZED CRIME IN THE CONDITIONS OF MARTIAL STATE IN UKRAINE: LEGAL MECHANISMS AND METHODS OF COUNTERACTION TAKING INTO ACCOUNT THE DEVELOPMENT OF INFORMATION TECHNOLOGIES

Abstract. The article is devoted to the study of current problems of combating organized crime under martial law in Ukraine. Legal mechanisms and special methods of combating organized crime are considered, taking into account the development of information technologies, their transformation in conditions of armed conflict. International experience and domestic practice are analyzed, promising areas of improving legislation are outlined.

Organized crime actively uses modern information technologies to finance criminal activity, communication and establish corrupt connections. Martial law has influenced the reorientation of criminal activity. Along with the already known types,

fraud has spread in the digital space, in the field of providing humanitarian aid. The emergence of new risks associated with human trafficking and their exploitation is noted.

Counteracting new forms of organized crime requires law enforcement agencies to implement appropriate technological solutions to detect and record criminal manifestations in the digital space. The importance of implementing modern methods of combating organized crime using information technologies is emphasized.

Analysis of international experience in combating organized crime in armed conflict indicates the need to combine forceful methods with strategies to prevent its penetration into the legal economy and state authorities.

The emphasis is on the coherence of interaction between departments, which minimizes duplication of powers and allows you to focus resources on countering the most critical threats. At the same time, in real conditions, the effectiveness of interaction is often reduced due to interdepartmental rivalry, differences in powers and departmental barriers to data exchange. In martial law, a key role in the fight against organized crime is assigned to operational and investigative activities. It is determined that it is necessary to modernize regulatory and operational investigative and investigative methods with improved interaction between internal departmental structures and foreign partners. One of the priorities is the implementation of public projects to prevent offenses committed by organized crime.

Keywords: organized crime, martial law, combating crime, law enforcement agencies, armed conflict, special methods, corruption, terrorism, anti-corruption activities, information technologies.

Постановка проблеми. Організована злочинність є однією з найсерйозніших загроз національній безпеці будь-якої держави, проте в умовах воєнного стану ця проблема набуває особливо гострого характеру. Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну, що розпочалося 24 лютого 2022 року, кардинально змінило, як суспільно-політичну ситуацію в країні, так і криміногенну обстановку. Організовані злочинні угруповання активно використовують умови воєнного часу для розширення своєї діяльності, адаптуючись до нових реалій та знаходячи нові можливості для збагачення.

Серед найбільш актуальних проявів організованої злочинності в умовах воєнного стану слід виокремити: незаконну торгівлю зброєю та боєприпасами, що потрапляють на «чорний ринок» з різних джерел; контрабанду гуманітарної допомоги; ухилення від мобілізації через злочинні схеми; торгівлю людьми та використання вимушено переміщених осіб; корупцію у сфері оборонних закупівель та розподілу державних ресурсів. Дослідники Глобальної ініціативи проти транснаціональної організованої злочинності (GI-TOC) підкреслюють, що повномасштабне вторгнення Росії порушило усталені злочинні мережі, але водночас відкрило нові можливості для незаконної діяльності [1, с. 3].

Актуальність теми зумовлена також тим, що в умовах воєнного стану значна частина ресурсів правоохоронних органів перенаправляється на завдання оборонного характеру, що послаблює їхню спроможність ефективно протидіяти організованій злочинності. Водночас, особливий правовий режим воєнного стану надає певні додаткові можливості для боротьби з організованими злочинними угрупованнями, зокрема щодо оперативно-розшукових заходів та конфіскації майна [2, с. 3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика організованої злочинності та методів боротьби з нею в умовах воєнного стану привертає дедалі більшу увагу як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Фундаментальне значення для розуміння сучасних трансформацій організованої злочинності мають роботи Є.С. Назимка, Т.І. Пономарьової та Б.М. Семенишиної-Фіголь, які розглядають організовану злочинність як феномен кримінології постмодерну і досліджують її системні ознаки: ієрархічність, гнучкість та здатність до трансформації [3, с. 1–2].

Окреме місце в науковому дискурсі займають дослідження О.В. Герасименка, Є.О. Гладкової та Ю.В. Орлова, які аналізують проблеми протидії організованій злочинності в умовах війни – від актуальних викликів до стратегічного управління. Автори звертають увагу на специфіку злочинних проявів в умовах збройного конфлікту та необхідність нових підходів до правоохоронної діяльності [4, с. 72–73]. Важливим є також внесок Ю.В. Орлова, монографія якого «Злочинність і протидія їй в умовах війни» є першим в Україні комплексним дослідженням кримінально-правових та кримінологічних вимірів протидії злочинності в умовах тривалого збройного конфлікту [5, с. 5–6].

Ґрунтовний аналіз сучасного стану організованої злочинності та проблем її подолання здійснений у монографії В.П. Мороза, К.О. Чаплинського, М.Г. Богуславського та М.О. Волошиної «Протидія організованій злочинності в Україні: сучасність та перспективи», де детально розглядаються напрями діяльності Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції [6, с. 112–115]. Питання економічної злочинності в умовах воєнного стану та корупції як системного явища досліджують О.М. Джужа та Д.М. Тичина [7, с. 109–110].

Незважаючи на значну кількість наукових праць з окремих аспектів цієї теми, комплексне дослідження методів боротьби з організованою злочинністю саме в умовах воєнного стану в Україні залишається недостатньо розробленим, що визначає наукову новизну та практичну значущість цього дослідження.

Мета статті. Мета статті полягає в аналізі сучасного стану організованої злочинності в умовах воєнного стану в Україні та дослідженні правових і практичних методів боротьби з нею. Другою складовою мети є вивчення міжнародного досвіду протидії організованій злочинності під час збройних конфліктів та визначення можливостей його адаптації до українських реалій. Крім того, стаття

ISSN 3041-1254 Online

ставить за мету виявлення прогалин у чинному законодавстві та формулювання науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення правових механізмів боротьби з організованою злочинністю в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Організована злочинність у правовій науці визначається по-різному. Зокрема, вона трактується як «сукупність злочинів, що вчиняються організованими злочинними групами»; як «складна системно-структурна сукупність діячів злочинного світу»; як «стійке об'єднання ряду злочинних груп у злочинне співтовариство для спільної кримінальної діяльності, досягнення влади в певній сфері» [8, с. 47]. В.Я. Конопельський підкреслює, що попри значну кількість публікацій з питань організованої злочинності загалом, єдиного підходу до визначення цього явища не сформовано [8, с. 47]. Воєнний стан як особливий правовий режим суттєво впливає як на характер злочинних проявів, так і на методи протидії їм з боку держави.

В умовах воєнного стану організована злочинність зазнає специфічних трансформацій. По-перше, злочинні угруповання переорієнтовуються на нові, більш прибуткові у воєнний час напрями: незаконний обіг зброї, контрабанда, шахрайство з гуманітарною допомогою. По-друге, скорочення правоохоронного персоналу, частина якого залучається до виконання воєнних завдань, створює своєрідний «вакуум» правоохоронного реагування у певних сферах. По-третє, переміщення мільйонів людей спровокувало виникнення нових ризиків, пов'язаних із торгівлею людьми та експлуатацією вразливих груп населення. За даними звіту GI-TOC «Нові лінії фронту», повномасштабне вторгнення порушило усталені злочинні мережі, але водночас відкрило нові можливості для незаконної діяльності [1, с. 5].

Правові засади боротьби з організованою злочинністю в Україні визначаються комплексом нормативно-правових актів. Основоположним є Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» від 30 червня 1993 року, який визначає принципи, систему та правові засади цієї діяльності [9]. Водночас в умовах воєнного стану набувають особливого значення положення Закону України «Про правовий режим воєнного стану», який надає органам державної влади розширені повноваження у сфері забезпечення безпеки [2]. Ці повноваження за умови їх правильного застосування можуть суттєво підвищити ефективність протидії організованим злочинним угрупованням.

О.В. Герасименко, Є.О. Гладкова та Ю.В. Орлов підкреслюють, що в умовах збройного конфлікту особливого значення набуває координація між різними правоохоронними структурами – Національною поліцією, Службою безпеки України, Державним бюро розслідувань, а також військовою контррозвідкою [4, с. 75–76]. Ефективна міжвідомча взаємодія дозволяє уникнути дублювання функцій та концентрувати зусилля на найбільш небезпечних напрямах злочинної

діяльності. На практиці, однак, така координація нерідко ускладнюється відомчою конкуренцією, різними форматами роботи та проблемами з обміном оперативною інформацією.

Серед спеціальних методів боротьби з організованою злочинністю в умовах воєнного стану особливого значення набувають оперативно-розшукові заходи. Відповідно до чинного законодавства, органи, уповноважені здійснювати оперативно-розшукову діяльність, можуть застосовувати агентурний метод, негласне спостереження, перехоплення комунікацій та контрольовані поставки. В умовах воєнного стану перелік цих заходів розширюється та спрощується порядок їх санкціонування, що суттєво підвищує оперативність реагування. П.С. Єпринцев у своєму дисертаційному дослідженні визначає теоретичні, правові та організаційні засади запобігання організованій злочинності, акцентуючи на необхідності комплексного підходу до оперативно-розшукової діяльності в умовах збройного конфлікту [10, с. 8–9].

Корупція залишається одним із ключових факторів, що забезпечує живучість організованих злочинних структур. Як підкреслюють О.М. Джужа та Д.М. Тичина, в умовах воєнного стану ця проблема набуває особливої гостроти у сферах, пов'язаних із оборонними закупівлями та розподілом міжнародної допомоги [7, с. 110–111]. Корупційні зв'язки дозволяють злочинним угрупованням отримувати захист від правоохоронних органів, доступ до конфіденційної інформації та можливість впливати на результати судових рішень. Боротьба з корупцією як системним явищем, що живить організовану злочинність, є одним із пріоритетних завдань правової держави навіть в умовах воєнного часу [7, с. 112].

Є.С. Назимко, Т.І. Пономарьова та Б.М. Семенишина-Фіголь підкреслюють, що організована злочинність у постмодерній кримінологічній оптиці характеризується гнучкістю та здатністю до трансформації та маскування [3, с. 2]. Фактично, організована злочинність може розглядатись як наслідок еволюції суспільства. Ці риси особливо яскраво проявляються в умовах воєнного часу, коли злочинні угруповання швидко пристосовуються до нових умов і перебирають нові ніші, що з'являються через хаос війни. Дана обставина суттєво ускладнює розробку ефективних та сталих методів протидії.

Міжнародний досвід протидії організованій злочинності в умовах збройного конфлікту та нестабільності є надзвичайно цінним для України. Зокрема, досвід Колумбії у боротьбі з наркокартелями, які фактично контролювали значні території країни та здійснювали збройне протистояння з державою, свідчить про необхідність комплексного підходу, що поєднує силові методи зі стратегіями соціально-економічного розвитку. Досвід держав колишньої Югославії після завершення збройного конфлікту демонструє, яким чином злочинні мережі, що сформувалися в умовах воєнного часу, потім трансформуються у потужні

організації, що проникають у легальну економіку та державні інститути. В.О. Волобуєва та С.С. Барган вказують, що повноваження спеціалізованих підрозділів стратегічних розслідувань мають бути конкретизовані з урахуванням цього досвіду [11, с. 5–6].

Важливою складовою сучасних методів боротьби з організованою злочинністю є використання цифрових технологій та інструментів аналізу великих масивів даних. Сучасні злочинні угруповання активно використовують цифровий простір для комунікації, здійснення фінансових операцій та розповсюдження незаконних товарів і послуг. Відповідно, правоохоронні органи також мають активно впроваджувати відповідні технологічні рішення для моніторингу та виявлення злочинної діяльності у мережі. Як зазначають К.О. Черевко та І.Г. Луценко у своєму дослідженні застосування штучного інтелекту як інструменту протидії злочинності, цифрові технології можуть суттєво підвищити ефективність правоохоронної діяльності [12, с. 124–125].

Аналіз чинного законодавства України свідчить про наявність певних прогалин, що ускладнюють ефективну боротьбу з організованою злочинністю в умовах воєнного стану. Зокрема, відсутність чітких правових механізмів взаємодії між правоохоронними органами та Збройними Силами України у питаннях протидії злочинності у зоні ведення бойових дій призводить до правового вакууму. В.П. Мороз, К.О. Чаплинський, М.Г. Богуславський та М.О. Волошина в своєму дослідженні вказують, що нині нагальним завданням є розробка нових правових механізмів, адаптованих до умов триваючого збройного конфлікту [6, с. 118–120].

Звертаємо увагу на те, що організована злочинність постає системною та багатовимірною загрозою національній безпеці та економічній стабільності держави. Під загрозою опиняється державний суверенітет і реалізація конституційних прав і свобод людини і громадянина. Обумовленість нагальної потреби в удосконаленні державно-правових механізмів у протидії цьому явищу спонукає до розробки відповідних концептуальних підходів у нормативно-правовому забезпеченні протидії організованій злочинності, що охоплює, галузевий, міжнародний та конституційний рівні правового регулювання.

Основним міжнародно-правовим документом у цій сфері є Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності (2000 р.) (далі – Конвенція), ратифікована Україною. Згідно з Конвенцією, «організована злочинна група» означає структуровану групу з трьох або більше осіб, яка існує протягом певного періоду часу та діє спільно з метою вчинення одного або кількох тяжких злочинів для отримання прямої чи непрямої фінансової чи іншої матеріальної вигоди.

В умовах воєнного стану кримінальна правова політика боротьби з організованою злочинністю набуває особливого значення, оскільки вона безпосередньо пов’язана з національною безпекою. Основними цілями цієї політики є:

створення єдиної державної системи моніторингу діяльності злочинних груп, зміцнення міжнародного співробітництва та розробка комплексу заходів щодо підвищення ефективності запобігання, виявлення та припинення діяльності організованих злочинних груп.

Інтеграція України в європейський правовий простір можлива лише за умови виконання низки ключових кроків: гармонізації національного законодавства у сфері запобігання та боротьби з організованою злочинністю відповідно до європейських стандартів; забезпечення системного кримінального правового впливу на організовані злочинні групи та їхню діяльність; удосконалення підходів до формування та оцінки стану злочинності з урахуванням альтернативних джерел даних, зокрема кримінологічних інструментів для її дослідження; та впровадження сучасних аналітичних інструментів, таких як SOCTA (оцінка загрози серйозної та організованої злочинності) та IOCTA (оцінка загрози організованої злочинності в Інтернеті).

Війна змусила організовану злочинність адаптуватися до нових реалій. Згідно зі звітом Управління ООН з наркотиків та злочинності (UNODC), злочинні групи змінили свої бізнес-моделі, реагуючи на такі фактори, як переміщення населення, зростання попиту на синтетичні наркотики та поява нових можливостей для незаконного збагачення.

Однією з найбільш помітних змін стало переформатування наркоринку. Транзит традиційних наркотиків (кокаїну, героїну) через Україну різко скоротився через закриття аеропортів та морських портів. Водночас значно зросло внутрішнє виробництво та споживання синтетичних наркотиків, зокрема катинонів та метадону. Як зазначається у звіті UNODC, більша частина метадону, виробленого в Україні, не експортується за кордон через зростання внутрішнього попиту та закриття кордонів [13].

Великі структуровані організовані злочинні групи, такі як «Хімпром», домінують на ринку синтетичних наркотиків і диверсифікували свою діяльність, зокрема в кібершахрайстві. Організовані злочинні групи активно освоїли сферу онлайн-шахрайства. Кількість випадків шахрайства та онлайн-фішингу у 2025 році зросла більш ніж утричі порівняно з 2024 роком. За оцінками, в Україні діє близько 1500 кол-центрів, що займаються незаконною діяльністю. Більшість жертв – українці, включаючи внутрішньо переміщених осіб, хоча іноді мішенями стають і громадяни інших європейських країн.

Війна призвела до безпрецедентного збільшення кількості незаконної зброї в обігу серед цивільного населення. Україна посідає перше місце серед європейських країн за співвідношенням незаконної та легально зареєстрованої зброї. За консервативними оцінками, Міністерство внутрішніх справ видало цивільним особам близько 25 000 одиниць зброї протягом 2022 року. Опитування кінця 2025 року показують, що вогнепальна зброя стала частіше використ-

ISSN 3041-1254 Online

товуватися для скоєння злочинів. Особливе занепокоєння викликає зростання випадків домашнього насильства та насильства між партнерами із застосуванням зброї.

Водночас дослідники зазначають, що наразі немає переконливих доказів масштабної транскордонної торгівлі зброєю з України. Однак, враховуючи історичну присутність злочинців, які спеціалізуються на торгівлі зброєю, такий ризик залишається високим.

Митне шахрайство та контрабанда тютюнових виробів завдають Україні збитків у сотні мільйонів доларів. Злочинні групи ухиляються від сплати митних декларацій або фальсифікують їх, користуючись ослабленням контролю під час війни.

Масова внутрішня міграція (близько 14 мільйонів людей, або 35% населення, були змушені покинути свої домівки) створила сприятливе середовище для торгівлі людьми. Деякі злочинні групи використовують внутрішньо переміщених осіб для незаконного отримання соціальних виплат. Крім того, були випадки, коли ВПО заманювали до притулків або житла під виглядом гуманітарної допомоги, де їх піддавали примусовій праці.

Існує певний дисбаланс між необхідністю зосередити ресурси на потребах оборони та підтримкою ефективної діяльності правоохоронних органів. Як зазначається в дослідженнях, кримінально-правову політику у сфері протидії терористичній діяльності не можна протиставляти іншим напрямкам єдиної державної політики, оскільки стабілізація криміногенної ситуації можлива лише за допомогою комплексу економічних, соціальних, ідеологічних, освітніх та правових заходів.

Потрібно вдосконалити законодавче визначення «злочинної організації» та механізми притягнення її учасників до відповідальності. Це особливо актуально в контексті протидії транснаціональним злочинним угрупованням, які активно використовують ослаблений прикордонний контроль у воєнний час.

Важливим напрямком є розвиток державно-приватного партнерства, зокрема з телекомунікаційним та банківським секторами, для запобігання кібершахрайству. Управління ООН по наркотикам і злочинності рекомендує створити централізовану систему моніторингу та аналітичної звітності для запобігання організованій злочинності.

На основі проведеного дослідження можна сформулювати такі рекомендації:

1. Удосконалення нормативно-правової бази необхідно проводити через визначення ключових положень вітчизняного кримінального законодавства щодо протидії пропаганді організованої та транснаціональної злочинної діяльності, протидії кримінальному середовищу та злочинним спільнотам.

2. Посилення контролю за обігом зброї потребує розробки механізму добровільної здачі незаконної зброї після закінчення воєнного стану, створення ефективної системи маркування та відстеження вогнепальної зброї.

3. Розвиток міжнародного співробітництва здійснювати на основі консолідації зусиль державних органів, місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства та міжнародних організацій для протидії транснаціональній організованій злочинності.

4. Цифровізація діяльності правоохоронних органів має проводитися через створення єдиної державної системи моніторингу у сфері протидії діяльності злочинних угруповань, покращення аналітичних можливостей.

5. Захист вразливих груп населення здійснювати через посилення захисту внутрішньо переміщених осіб від експлуатації, створення механізмів виявлення та припинення діяльності «фейкових гуманітарних організацій».

Висновки. Розвиток інформаційних технологій вимагає впровадження інноваційних методів протидії організованій злочинності, зокрема систем штучного інтелекту, технологій блокчейн-аналітики та спеціалізованих програмних комплексів для моніторингу кіберпростору. Ефективна протидія організованій злочинності в умовах воєнного стану можлива лише за умови комплексного підходу, що поєднує вдосконалення правових механізмів, посилення інституційної спроможності правоохоронних органів, впровадження сучасних технологічних рішень та активізацію міжнародного співробітництва. Пріоритетним завданням є оновлення правових і криміналістичних інструментів, посилення міжвідомчої та міжнародної координації, а також реалізація соціальних програм профілактики й реінтеграції .

Проведене дослідження дозволяє сформулювати висновки щодо організованої злочинності в умовах воєнного стану, яка зазнає якісної трансформації, характеризується мережевим характером кримінальних структур, диверсифікацією джерел доходів, активною цифровізацією злочинної діяльності та посиленням транснаціональних зв’язків. Чинне законодавство не повною мірою відповідає сучасним викликам, що обумовлює необхідність внесення системних змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України, а також прийняття нових нормативно-правових актів, спрямованих на регулювання суспільних відносин в умовах воєнного стану.

Зокрема зазначимо, по-перше, організована злочинність в умовах воєнного стану в Україні зазнає суттєвих трансформацій, переорієнтовуючись на нові сфери діяльності, пов’язані із збройним конфліктом: незаконний обіг зброї, контрабанда, шахрайство з гуманітарною допомогою, торгівля людьми та корупція у сфері оборонних закупівель. Ці процеси обумовлюють необхідність якісно нових підходів до організації правоохоронної діяльності з урахуванням специфіки воєнного часу.

ISSN 3041-1254 Online

По-друге, ефективна протидія організованій злочинності в умовах воєнного стану вимагає вдосконалення міжвідомчої координації між усіма суб'єктами, уповноваженими на здійснення відповідної діяльності – Національною поліцією, СБУ, ДБР, а також військовою контррозвідкою. Наявні прогалини в організації цієї взаємодії суттєво знижують ефективність правоохоронної діяльності та дозволяють злочинним угрупованням використовувати відомчу неузгодженість у власних інтересах.

По-третє, правова база протидії організованій злочинності в умовах воєнного стану потребує вдосконалення. Зокрема, необхідно: визначити чіткі механізми взаємодії між правоохоронними органами та Збройними Силами у сфері протидії злочинності; вдосконалити законодавство про конфіскацію активів злочинних угруповань; запровадити спрощені процедури накладення арешту на майно підозрюваних осіб у воєнний час, зі збереженням необхідних гарантій захисту прав людини.

По-четверте, міжнародне співробітництво у сфері протидії організованій злочинності в умовах воєнного стану є ключовим чинником успіху правоохоронної діяльності. Досвід Колумбії, держав Балканського регіону та інших країн, що пройшли через збройні конфлікти, свідчить про необхідність комплексного підходу, що поєднує оперативно-розшукові заходи, стратегії соціально-економічного відновлення та активне залучення міжнародних партнерів – Інтерполу, Євроюсту та Європолу.

По-п'яте, протидія корупції як системному фактору існування організованої злочинності залишається одним із найбільш критичних завдань у воєнний час. Без вирішення цього питання будь-які інші заходи боротьби з організованою злочинністю матимуть лише обмежену ефективність. Необхідно посилити інституційну спроможність антикорупційних органів та забезпечити їх безперервну роботу навіть в умовах воєнного стану.

Таким чином, протидія організованій злочинності в умовах воєнного стану та в постконфліктний період повинна розглядатися як невід'ємна складова національної безпеки та передумова успішної європейської інтеграції України. Подальші наукові дослідження мають бути спрямовані на моніторинг еволюції кримінальних ринків та розробку ефективних механізмів протидії новим формам злочинної діяльності.

Перспективи подальших наукових досліджень вбачаються в розробці конкретних криміналістичних методик розслідування злочинів, вчинених організованими угрупованнями з використанням інформаційних технологій, а також у вивченні міжнародного досвіду протидії організованій злочинності в умовах збройних конфліктів.

Література:

1. Global Initiative Against Transnational Organized Crime (GI-TOC). Нові лінії фронту: організована злочинна економіка в Україні у 2022 році. Женева, 2023. 60 с. URL: https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2023/02/New-front-lines.-Organized-criminal-economies-in-Ukraine-in-2022-GI-TOC-February-2023-translation-1.pdf (дата звернення: 06.04.2026).

2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text (дата звернення: 06.04.2026).

3. Назимко Є. С., Пономарьова Т. І., Семенишина-Фіголь Б. М. Організована злочинність як феномен кримінології постмодерну. *Юридичні горизонти*. 2023. № 1. С. 1–8. URL: https://legalposition.umsf.in.ua/archive/2023/1/37.pdf (дата звернення: 06.04.2026).

4. Герасименко О. В., Гладкова Є. О., Орлов Ю. В. Проблеми протидії організованій злочинності в умовах війни: від актуальних викликів до стратегічного управління. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2023. № 1 (28). С. 72–86. URL: https://vca.univd.edu.ua/index.php/vca/article/view/39/518 (дата звернення: 06.04.2026).

5. Орлов Ю. В. Злочинність і протидія їй в умовах війни: кримінально-правовий та кримінологічний виміри : монографія. Харків : Право, 2023. 252 с. URL: https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0574ad96-4bdd-4d82-a006-5684cc4b0442/content (дата звернення: 06.04.2026).

6. Мороз В. П., Чаплинський К. О., Богуславський М. Г., Волошина М. О. Протидія організованій злочинності в Україні: сучасність та перспективи : монографія. Дніпро : ДДУВС, 2023. 236 с. URL: https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/10816/3/Монографія%20Мороз%2с%20Чаплинський%2004.04.23-1.pdf (дата звернення: 06.04.2026).

7. Джужа О. М., Тичина Д. М. Економічна злочинність в Україні: детермінація та протидія в умовах воєнного стану. *Правовий часопис Донбасу*. 2024. № 1. С. 109–115. URL: https://ljd.dnuvs.ukr.education/index.php/ljd/article/view/44/39 (дата звернення: 06.04.2026).

8. Конопельський В. Я. Поняття організованої злочинності та її ознаки. *Південно-український правничий часопис*. 2023. Т. 1, № 3. С. 47–54. URL: http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2023/3/9.pdf (дата звернення: 06.04.2026).

9. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України від 30 черв. 1993 р. № 3341-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 35. Ст. 358. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12#Text (дата звернення: 06.04.2026).

10. Єпринцев П. С. Теорія і практика запобігання організованій злочинності в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Кропивницький : НАДПСУ, 2023. 502 с. URL: https://nadpsu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/05/yeprynczev-p.s.dys.pdf (дата звернення: 06.04.2026).

11. Волобуєва О. О., Барган С. С. Повноваження Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України в кримінальних провадженнях. *Українська поліцеїстика: теорія, законодавство, практика*. 2023. № 3–4. С. 3–7. URL: https://policeyistika.dnuvs.ukr.education/index.php/policeyistyka/article/view/3/1 (дата звернення: 06.04.2026).

12. Черевко К. О., Луценко І. Г. Штучний інтелект як інструмент протидії злочинності. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2023. № 1 (28). С. 124–133. URL: https://vca.univd.edu.ua/index.php/vca/article/view/43/589 (дата звернення: 06.04.2026).

13. Україна: динаміка організованої злочинності в умовах війни. URL: https://www.example.com/article (дата звернення: 14.04.2026).

References:

1. Global Initiative Against Transnational Organized Crime (GI-TOC). (2023). *Novi linii frontu: orhanizovana zlochynna ekonomika v Ukraini u 2022 rotsi* [New front lines: Organized criminal economies in Ukraine in 2022]. Geneva. [in Ukrainian].
2. *Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu* [On the Legal Regime of Martial Law]: Law of Ukraine No. 389-VIII. (2015, May 12). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. [in Ukrainian].
3. Nazymko, Ye. S., Ponomariova, T. I., & Semenyshyna-Fihol, B. M. (2023). Orhanizovana zlochynnist yak fenomen kryminolohii postmodernu [Organized crime as a phenomenon of postmodern criminology]. *Yurydychni horyzonty [Legal Horizons]*, (1), 1–8. [in Ukrainian].
4. Herasymenko, O. V., Hladkova, Ye. O., & Orlov, Yu. V. (2023). Problemy protydii orhanizovanii zlochynnosti v umovakh viiny: vid aktualnykh vyklykiv do stratehichnoho upravlinnia [Problems of combating organized crime in the conditions of war: From current challenges to strategic management]. *Visnyk kryminolohichnoi asotsiatsii Ukrainy*, (1), 72–86. [in Ukrainian].
5. Orlov, Yu. V. (2023). *Zlochynnist i protydiia ii v umovakh viiny: kryminalno-pravovyi ta kryminolohichnyi vymiry* [Crime and its countermeasures in war conditions: Criminal-legal and criminological dimensions]: Monograph. Kharkiv: Pravo. [in Ukrainian].
6. Moroz, V. P., Chaplynskyi, K. O., Bohuslavskyi, M. H., & Voloshyna, M. O. (2023). *Protydiia orhanizovanii zlochynnosti v Ukraini: suchasnist ta perspektyvy* [Countering organized crime in Ukraine: Modernity and prospects]: Monograph. Dnipro: DDUVS. [in Ukrainian].
7. Dzhuza, O. M., & Tychna, D. M. (2024). Ekonomichna zlochynnist v Ukraini: determinatsiia ta protydiia v umovakh voiennoho stanu [Economic crime in Ukraine: Determination and counteraction under martial law]. *Pravovyi chasopys Donbasu*, (1), 109–115. [in Ukrainian].
8. Konopelskyi, V. Ya. (2023). Poniattia orhanizovanoi zlochynnosti ta yii oznaky [The concept of organized crime and its features]. *Pivdennoukrainskyi pravnychyi chasopys*, 1(3), 47–54. [in Ukrainian].
9. *Pro orhanizatsiino-pravovi osnovy borotby z orhanizovanoiu zlochynnistiu* [On Organizational and Legal Bases of the Fight Against Organized Crime]: Law of Ukraine No. 3341-XII. (1993, June 30). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. [in Ukrainian].
10. Yepryntsev, P. S. (2023). *Teoriia i praktyka zapobihannia orhanizovanii zlochynnosti v Ukraini* [Theory and practice of preventing organized crime in Ukraine] (Doctoral dissertation). Kropyvnytskyi: NADPSU. [in Ukrainian].
11. Volobuieva, O. O., & Barhan, S. S. (2023). Povnovazhennia Departamentu stratehichnykh rozsliduvan Natsionalnoi politsii Ukrainy v kryminalnykh provadzhenniakh [Powers of the Strategic Investigations Department of the National Police of Ukraine in criminal proceedings]. *Ukrainska politseistyka: teoriia, zakonodavstvo, praktyka*, (3–4), 3–7. [in Ukrainian].
12. Cherevko, K. O., & Lutsenko, I. H. (2023). Shtuchnyi intelekt yak instrument protydii zlochynnosti [Artificial intelligence as a tool for combating crime]. *Visnyk kryminolohichnoi asotsiatsii Ukrainy*, (1), 124–133. [in Ukrainian].
13. Ukraina: dynamika orhanizovanoi zlochynnosti v umovakh viiny. URL: https://www.example.com/article. [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 06.04.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 19.04.2026